

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

18

Αθήνα 2019

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Πανελλήνιο Συνέδριο

Η δημιουργικότητα και η καινοτομία
στην εκπαιδευτική πράξη:
με αφετηρία τη μακρόχρονη εμπειρία
των Πειραματικών και Πρότυπων σχολείων.

2, 3, 4 Νοεμβρίου 2018

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

18

Αθήνα 2019

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΚΟΥΖΕΛΗΣ, *Πρόεδρος του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΠΑΥΛΟΣ ΧΑΡΑΜΗΣ, *Αντιπρόεδρος του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΟΥΣΣΑΚΗΣ, *Μέλος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΑΛΙΒΙΖΟΣ ΣΟΦΟΣ, *Μέλος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΜΑΡΙΑ-ΤΑΤΙΑΝΑ ΣΠΑΝΕΛΗ, *Μέλος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΕΛΕΝΗ ΤΣΙΚΙΖΑ, *Μέλος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΓΕΩΡΓΙΑ ΦΕΡΜΕΛΗ, *Μέλος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΘΕΟΔΩΡΑ ΑΣΤΕΡΗ, *Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΚΡΗΣ, *Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΑΜΜΕΝΟΣ, *Σύμβουλος Β΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΔΕΛΗΚΑΡΗ, *Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΟΤΣΙΡΑ, *Σύμβουλος Β΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ ΜΠΑΤΑΡΓΙΑΣ, *Σύμβουλος Β΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΑΣΠΑΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, *Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΟΤΣΙΡΑ, *Σύμβουλος Β΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ANNA ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ, *Αποσπασμένη εκπαιδευτικός στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΝΑΒΑΣ, *Αποσπασμένος εκπαιδευτικός στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΕΥΘΥΜΙΑ ΚΑΦΡΙΤΣΑ, *Αποσπασμένη εκπαιδευτικός στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΑΡΓΥΡΩ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ, *Προσωπικό του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*

Φιλολογική επιμέλεια:

ANNA ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ, *Αποσπασμένη εκπαιδευτικός στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΝΑΒΑΣ, *Αποσπασμένος εκπαιδευτικός στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΟΥΡΑΝΙΑ ΚΑΡΥΓΙΑΝΝΗ, *Αποσπασμένη εκπαιδευτικός στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΕΥΘΥΜΙΑ ΚΑΦΡΙΤΣΑ, *Αποσπασμένη εκπαιδευτικός στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΕΛΕΝΗ ΛΙΑΚΟΥ, *Αποσπασμένη εκπαιδευτικός στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΝΙΚΑΣ, *Αποσπασμένος εκπαιδευτικός στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής*
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΗΛΙΟΥ, *Αποσπασμένη εκπαιδευτικός στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής*

Ηλεκτρονική Επεξεργασία-Σελιδοποίηση-Εξώφυλλο:

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΠΙΝΟΣ, *Αποσπασμένος εκπαιδευτικός στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής*

Επιμέλεια Έκδοσης:

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΟΤΣΙΡΑ, *Σύμβουλος Β΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής*

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Πρόεδρος του ΙΕΠ
Γεράσιμος Κουζέλης

Προϊσταμένη του Γραφείου Βιβλιοθήκης, Αρχείων και Εκδόσεων
Αναστασία Κότσιρα

ISSN: 2654-0959

Copyright © 2019 ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Διεύθυνση επικοινωνίας:

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Γραφείο Βιβλιοθήκης, Αρχείων και Εκδόσεων

Περιοδικό ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Αν. Τσόχα 36, 115 21 Αθήνα

Τηλ.: 210 6014206,

E-mail: epeth@iep.edu.gr

Ιστοθέση: www.iep.edu.gr/library

Επισήμανση: Τα ενυπόγραφα άρθρα απηχούν προσωπικές απόψεις των συγγραφέων. Επιτρέπεται η αναδημοσίευσή τους με την παράκληση να αναφέρεται η πηγή.

Οι Κοινότητες Πρακτικής και Μάθησης: Ένας ψηφιακός χώρος συνεργασίας και μάθησης στο Πειραματικό Σχολείο

Δρ Ελευθέριος Βέτσιος

Διευθυντής Πειραματικού Σχολείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, vetsios@gmail.com

Περίληψη

Οι ταχύτατες εξελίξεις σε όλο το φάσμα της γνώσης αλλά και της παιδαγωγικής και της διδακτικής αναγκάζουν τον σύγχρονο εκπαιδευτικό σε συνεχή εξέλιξη. Οι διαδικτυακές κοινότητες πρακτικής και μάθησης έχουν προταθεί τα τελευταία χρόνια ως εναλλακτική μεθοδολογία σε ό,τι αφορά την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και ως δυναμικά μαθησιακά εργαλεία που μπορούν να συνεισφέρουν σε αυξημένη επαγγελματοποίηση των εκπαιδευτικών, στην ατομική ευθύνη για ανάπτυξη και σε συνεργατικές διαδικασίες. Καλές πρακτικές, διαπιστώσεις, τεχνικές και εμπειρίες μπορούν σε τέτοια περιβάλλοντα να κυκλοφορούν, να δοκιμάζονται και σταδιακά να μετατρέπονται σε καταγεγραμμένη γνώση, η οποία μπορεί να διαχέεται και να διαμοιράζεται σε όλα τα μέλη της κοινότητας. Στην εισήγηση, τέλος, αναφέρονται συγκεκριμένες πλατφόρμες, που παρέχουν δυνατότητες δημιουργίας κοινοτήτων πρακτικής και μάθησης, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών, μαθητών και σχολικών μονάδων ευρύτερα.

Abstract

The rapid developments both in the whole spectrum of knowledge and also in pedagogy and teaching make the contemporary teacher seek continuous professional development. Online communities of practice and teaching have been proposed as an alternative methodology to teachers' professional development and as dynamic learning tools that can contribute to increased teachers' professionalism, to individual responsibility for development and to collaborative processes of teaching and learning. In these online environments, good practices, techniques, findings and experiences are released, tested and gradually transformed into recorded knowledge which can be disseminated and shared among all members of the community. The current paper also mentions specific online platforms that can provide opportunities of creating communities of practice and learning and they can also be used for collaboration among teachers, students and schools.

Εισαγωγή

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων (2013: 63-64) η έννοια της κοινότητας είναι αρκετά ευρεία, καθώς αποτελείται από ένα σύνολο ατόμων τα οποία συνδέονται βάσει κοινών κοινωνικών χαρακτηριστικών. Τα άτομα αυτά, ως ενεργά μέλη της κοινότητας, έχουν την ευκαιρία να επικοινωνούν συχνά μεταξύ τους, ανεξαρτήτως γεωγραφικού σημείου, να συνεργάζονται και σταδιακά να αναπτύσσουν κοινές απόψεις, στάσεις, αξίες αλλά και πρακτικές, οι οποίες φυσικά μπορούν να αναπροσαρμοστούν, μακριά από στενά τυπικά λειτουργικά όρια. Πολύ σημαντικά στοιχεία μιας κοινότητας είναι α) η ανάπτυξη ενός *κοινωνικού κεφαλαίου* ανάμεσα στα μέλη της, μέσω της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης, που δεν αφορά μόνο στις διαπροσωπικές σχέσεις των μελών της αλλά και στη δημιουργία δεσμών με γενικευμένο και όχι απρόσωπο χαρακτήρα, β) η ανάπτυξη ενός *γνωσιακού κεφαλαίου*, μέσω της συλλογικής προσπάθειας των μελών να απαντήσουν στα ερωτήματα που τίθενται, εμπλουτίζοντας τις γνώσεις των ατόμων που συμμετέχουν αλλά και το κοινό γνωστικό απόθεμα της κοινότητας (ITYE, 2013: 63-64). Ο Wegner (1999, όπως αναφέρεται στο ΙΤΥΕ, ό.π.) θεωρεί ότι η συμμετοχή των μελών σε **κοινότητες πρακτικής**, όπως ο ίδιος ονομάζει τις κοινότητες αυτές, αποτελούν τον σημαντικότερο παράγοντα μάθησης, από τη στιγμή που η νέα γνώση αποκτά νόημα, διαπιστώνεται η αξία αλλά και η χρηστικότητα της, ενώ μπορεί να επαναπροσδιοριστεί μέσω της συμμετοχής του κάθε μέλους. Παράλληλα, η Jean Lave (1996: 149, όπως αναφέρεται στη Μακρή, 2016), μέσα από τις ανθρωπολογικές μελέτες που διεξήγαγε μαζί με τους συναδέλφους της, θεωρεί ότι *"το ανθρώπινο στοιχείο γεννάται ιστορικά μέσα στην κοινωνική ζωή, σε κοινωνικά μορφώματα όπου οι συμμετέχοντες σχετίζονται και εμπλέκονται μεταξύ τους, ως όρο και προϋπόθεση της ίδιας τους της ύπαρξης"*. Τι αποτελεί επομένως μία κοινότητα πρακτικής;

Μετά από σύντομη βιβλιογραφική ανασκόπηση, εντοπίσαμε πολυάριθμους ορισμούς για την εννοιολογική αποσαφήνιση του όρου κοινότητα πρακτικής και παραθέτουμε αυτούς που μας αντιπροσωπεύουν περισσότερο ως ομάδα. Σύμφωνα με την Davenport (2001) είναι ανεπίσημες ομάδες επαγγελματιών που συνενώνονται βάσει κοινών ενδιαφερόντων, αλληλεπιδρούν ευέλικτα αποσκοπώντας σε έναν κοινό στόχο και οδηγούνται σε ένα σύνολο κοινής νέας γνώσης. Οι Koubek & Laister (2001) εύστοχα αναφέρουν πως οι κοινότητες πρακτικής δίνουν τη δυνατότητα στα μέλη τους να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν, μέσα από τις γνώσεις που θα αποκομίσουν από την αλληλεπίδραση σε ένα κατάλληλο και δημιουργικό περιβάλλον. Επιπρόσθετα, οι Brown & Duguid (2000) επισημαίνουν πως τα μέλη με όμοιες πρακτικές και πηγές μπορούν να αναπτύξουν όμοιες ταυτότητες, μέσω του διαμοιρασμού της γνώσης για την εκάστοτε πρακτική και της εύκολης αφομοίωσής της από τη συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα. Περισσότερο ολοκληρωμένο θεωρούμε τον ορισμό στον οποίο κατέληξαν ο Wegner και οι συνεργάτες του μετά από πολυετή έρευνα, σύμφωνα με τον οποίο *"Οι κοινότητες πρακτικής είναι ομάδες ανθρώπων που μοιράζονται μια ανησυχία, ένα πρόβλημα ή ένα πάθος γύρω από ένα θέμα, και που εμβαθύνουν τη γνώση και την τεχνογνωσία τους σ' αυτήν την περιοχή, αλληλεπιδρώντας συνεχώς"*, (Wegner, McDermott & Snyder, 2002: 4, όπως αναφέρεται στη Μακρή, 2016).

Αξίζει να σημειωθεί πως ο τελευταίος ορισμός εμπεριέχει αλλά και υπερτονίζει τρία βασικά χαρακτηριστικά κάθε κοινότητας πρακτικής, χωρίς την ύπαρξη των οποίων η κοινότητα δεν υφίσταται στην πραγματικότητα (Μακρή, 2016: 13-14· Inno Support Transfer, 2008: 2-3):

α) *το πεδίο ενδιαφέροντος (domain)*: Η ταυτότητα μιας κοινότητας πρακτικής καθορίζεται από έναν συγκεκριμένο τομέα κοινού ενδιαφέροντος ο οποίος καθιστά την απλή ομάδα κοινότητα, και στον οποίο (τομέα) τα μέλη της είναι επικεντρωμένα και αφοσιωμένα, αφού καλλιεργείται το αίσθημα του ανήκειν και έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν ένα σύνολο δεξιοτήτων, μέσω της διαρκούς κινητοποίησης για συμμετοχή, μάθηση και νοηματοδότηση των πράξεων τους,

β) η *κοινότητα (community)*: Τα ενεργά μέλη μιας κοινότητας πρακτικής συμμετέχουν σε συλλογικές συζητήσεις αλλά και δραστηριότητες στο πεδίο ενδιαφερόντων τους, μοιράζονται και ανταλλάσσουν πληροφορίες και γνώσεις, βοηθά ο ένας τον άλλον, με αποτέλεσμα να δημιουργούν σχέσεις που αποπνέουν αμοιβαίο σεβασμό αλλά και εμπιστοσύνη,

γ) η *πρακτική (practice)*: Ας μη λησμονούμε πως τα μέλη συνιστούν μία κοινότητα ειδικών, μέσα στην οποία αναπτύσσουν ένα ευρύ κοινό σύνολο γνώσεων, που περιλαμβάνει εμπειρίες, ιδέες, περιπτώσεις προβλημάτων που συνέβησαν στα ίδια τα μέλη, αλλά και μεθόδους αντιμετώπισης αυτών, με απλά λόγια μία "*κοινή πρακτική πρακτικής*".

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά λειτουργούν ως δομικά στοιχεία ενός μοντέλου με τρεις διαστάσεις: *αμοιβαία εμπλοκή (mutual engagement)*, *κοινό εγχείρημα (joint enterprise)* και *κοινό ρεπερτόριο εμπειριών (shared repertoire)*, Wenger, 1998: 72-85 όπως αναφέρεται στη Μακρή, 2016: 14).

"Το κοινό εγχείρημα δηλώνει την ταυτότητα της κοινότητας και είναι αντικείμενο συνεχούς διαπραγμάτευσης από τα μέλη της. Η αμοιβαία εμπλοκή δηλώνει τον τρόπο λειτουργίας της κοινότητας, και αφορά τις σχέσεις που συνενώνουν τα μέλη μεταξύ τους σε μία κοινωνική οντότητα. Το κοινό ρεπερτόριο, τέλος, αντιπροσωπεύει τη γνώση που έχει παραγάγει η κοινότητα και συμπεριλαμβάνει τις κοινές πηγές (ρουτίνες, εργαλεία, κοινή γλώσσα, στυλ εργασίας κ.ά.) που έχουν αναπτυχθεί από τα μέλη, μέσα στον χρόνο" (Μακρή, ό.π.).

Οι Hildreth, Kimble & Wrigth (1998, όπως αναφέρεται στους Μαργετουσάκη & Μιχαηλίδη, 2005: 5) επεσήμαναν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κοινοτήτων πρακτικής, κατηγοριοποιώντας τα κατά πρώτον σε αυτά που είναι ιδιαίτερα σημαντικά και κατά δεύτερον σε αυτά που διαδραματίζουν έναν πιο περιφερειακό ρόλο. Ως κεντρικά χαρακτηριστικά θεωρούνται "*η επικοινωνία, η μάθηση, η συμμετοχή, η κοινότητα και κατόπιν η εξέλιξη, ο κοινός σκοπός, η κοινή γλώσσα, το κοινό υπόβαθρο/ εμπειρία, ο δυναμισμός, η δημιουργία νέας γνώσης και η αλληλεπίδραση*", ενώ στα πιθανά περιφερειακά χαρακτηριστικά κατατάσσονται "*οι παρόμοιες εργασίες, η περιφερειακή συμμετοχή (μάθηση, όχι μόνο μέσω της επίσημα καταγεγραμμένης γνώσης, αλλά και από την ενεργή συμμετοχή των μελών στις ομαδικές δραστηριότητες και αποκόμιση γνώσεων από τα πιο έμπειρα μέλη), η προαιρετικότητα, η ευμεταβλητότητα, η ανεπισημότητα και η αφηγηματικότητα*".

Εκτός από τις κοινότητες πρακτικής, ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα συνεργατικής μάθησης, η οποία επιτυγχάνεται αφενός μεν μέσα σε ένα κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο και αφετέρου σε προσωπικό επίπεδο (Vygotsky, 1978), αποτελούν οι **κοινότητες μάθησης**. Οι κοινότητες αυτές δημιουργούνται για έναν πολύ συγκεκριμένο εκπαιδευτικό ή/ και μαθησιακό σκοπό, τα μέλη τους είναι ενεργά και βρίσκονται σε συνεχή επαφή και επικοινωνία, ακολουθώντας κανόνες προσεκτικά σχεδιασμένους από τους υπεύθυνους της κοινότητας, συνεργάζονται, διαμοιράζονται προβληματισμούς αλλά και στόχους και εν τέλει μαθαίνουν (Καζούλλη, 2012: 6). Μάλιστα, δεν δημιουργούνται αυθόρμητα, "*αλλά τείνουν να οργανώνονται γύρω από σαφή πλαίσια λειτουργίας, κανόνων συμπεριφοράς, στόχων και υλικού*" (Preece & Maloney-Krichmar, 2003, όπως αναφέρεται στις Παπαδοπούλου & Βασάλα, 2010: 1393). Ως κοινότητες μάθησης ορίζονται οι "*σχηματισμοί ανθρώπων που μοιράζονται έναν κοινό στόχο, συνεργάζονται, αντλούν ο ένας από τον άλλον, σέβονται τις διαφορετικές οπτικές, προωθούν ενεργά μαθησιακές ευκαιρίες δημιουργώντας ένα δραστήριο συνεργατικό περιβάλλον, ενισχύοντας το δυναμικό των μελών, δημιουργώντας νέα γνώση*" (Kilpatrick et al., 2003, όπως αναφέρεται στην Καζούλλη, 2012: 5). Παράλληλα, τα μέλη της κοινότητας μάθησης εστιάζουν στην πληρέστατη προσέγγιση και εξέταση ενός κοινού ενδιαφέροντος, ενώ μέσω αυτής της διαδικασίας μαθαίνουν μαζί, ανταλλάσσουν απόψεις και γνώσεις και συνεργάζονται για την επίλυση του κοινού τους προβλήματος (Reinmann-Rothmeier, 2000). Οι αλληλεπιδράσεις αυτές μεταξύ των μελών της κοινότητας εξελίσσονται διαρκώς, με την επικοινωνία να μην

περιορίζεται απλά σε θέματα που άπτονται του μαθήματος, αλλά και σε περαιτέρω επαγγελματικά ή/ και προσωπικά ζητήματα, μεταβάλλοντας την έτσι σε μία ώριμη, επιτυχημένη κοινότητα μάθησης με ξεχωριστή δυναμική. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι οι αλληλεπιδράσεις στο πλαίσιο μιας κοινότητας πραγματοποιούνται εικονικά, με την αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων και έτσι οποιοδήποτε άτομο το επιθυμεί μπορεί να γίνει μέλος μιας κοινότητας, ανεξαρτήτως γεωγραφικής θέσης, έχοντας απλά εξασφαλίσει πρόσβαση στο διαδίκτυο (Αποστολάκης, Βαρλάμης & Παπαδοπούλου, 2008).

Πλατφόρμες ανάπτυξης κοινοτήτων πρακτικής και μάθησης

Οι πλατφόρμες ανάπτυξης κοινοτήτων πρακτικής και μάθησης έχουν εισχωρήσει στον χώρο της εκπαίδευσης. Οι στόχοι και το περιεχόμενό τους ποικίλλουν, όπως επίσης και τα εργαλεία δόμησής τους. Βασικό χαρακτηριστικό κάθε τέτοιας πλατφόρμας είναι η δημιουργία των κοινοτήτων και η λειτουργία τους με εύκολο τρόπο (Γλέζου & Γρηγοριάδου, 2010).

Μια από τις πιο γνωστές πλατφόρμες είναι η Ning (<http://www.ning.com/>). Αν και η πλατφόρμα δεν δημιουργήθηκε ειδικά για χρήση στην τάξη, οι δυνατότητες εξατομίκευσης της πλατφόρμας Ning και οι ειδικές ρυθμίσεις απορρήτου και ασφαλείας, που τη χαρακτηρίζουν, έχουν καταστήσει την τεχνολογία αυτή πολύ επιτυχημένη για την εκπαίδευση. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δημιουργήσουν το δικό τους ιδιωτικό κοινωνικό δίκτυο, το οποίο θα «στεγάζεται» μέσα στην περιοχή της Ning. Με τον τρόπο αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ορίσει ποιος είναι και ποιος δεν είναι σε θέση να συμμετέχει στο κοινωνικό αυτό δίκτυο. Ως διαχειριστής, ο καθηγητής μπορεί να δώσει επίσης τη δυνατότητα να απενεργοποιηθούν συγκεκριμένες παράμετροι (όπως, για παράδειγμα, chat και αποστολές μηνυμάτων), εφόσον το επιθυμεί. Υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις σχολείων και τάξεων που ήδη εφαρμόζουν με επιτυχία διδακτικές μεθόδους μέσω της Ning μέσα στην τάξη, καθώς αυτό το είδος κοινωνικού δικτύου έχει αποδειχθεί ότι είναι εξαιρετικό για την υλοποίηση διαφόρων εκπαιδευτικών έργων, εύκολα και με ασφάλεια.

Η πλατφόρμα Ning χρησιμοποιείται ευρέως για τη δημιουργία διαδικτυακών εκπαιδευτικών κοινοτήτων και έχει κερδίσει διεθνώς την εμπιστοσύνη της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Μερικά δίκτυα, τα οποία αξιοποιούν την τεχνολογία Ning, είναι τα εξής:

- Η Logo στην εκπαίδευση - <http://logogreekworld.ning.com/>
- Αυτιστική κοινότητα - <http://logogreekworld.ning.com/>
- WRO HELLAS – EDU ROBOTICS - <http://wrohellas.ning.com/>
- Classroom 2.0 - <http://www.classroom20.com/>
- Ning in education - <http://education.ning.com/>
- AACE Connect - <http://www.aaceconnect.org/>
- eLatin eGreek eLearn - <http://eclassics.ning.com/>

Η Elgg (<http://elgg.org/>) αποτελεί, επίσης, μια πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης ανοιχτού κώδικα. Περιγράφεται από τους δημιουργούς της ως ένα «τοπίο μάθησης» και χαρακτηρίστηκε ως η καλύτερη πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης ανοιχτού κώδικα, στη βράβευση της Info World 2008 (Info World's 2008 Best Of Open Source Awards). Η πλατφόρμα δημιουργήθηκε το 2004 από τους Ben Werdmuller, Von Elgg και David Tosh αρχικά σαν επιχειρηματικό σχέδιο, με σκοπό την παροχή άδειας για χρήση της πλατφόρμας σε εταιρίες και οργανισμούς, μέσω συνδρομής. Όμως, τα επόμενα χρόνια μετατράπηκε σε μια εντελώς ανοιχτή και δωρεάν πλατφόρμα λογισμικού. Βασικός λόγος επιλογής της συγκεκριμένης πλατφόρμας είναι η ευελιξία της και η δωρεάν διάθεσή της, καθώς και το πολύ σημαντικό

χαρακτηριστικό, ότι επιτρέπει, με πραγματικά ελάχιστη προσπάθεια από την πλευρά του administrator-διαχειριστή του δικτύου, παραμετροποίηση, με σκοπό την άμεση πρόσβαση στην πλατφόρμα από συσκευές Google Android και Apple iPhone (Τσιωτάκης & Τζιμογιάννης, 2011).

Παρακάτω παρατίθεται μια λίστα διαδικτυακών εκπαιδευτικών δικτύων, τα οποία αξιοποιούν την τεχνολογία Elgg για τη δημιουργία μίας εκπαιδευτικής κοινότητας:

- EduSpaces - <http://eduspaces.net/>
- Stoa - <http://stoa.usp.br/>
- Graz Technical Institute - <http://vlpc04.tugraz.at/>

Αξιοπρόσεκτη είναι και η πλατφόρμα PBworks (<http://www.pbworks.com/>), στην οποία πολλοί χρήστες έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν συνεργατικά διάφορα έργα και εργασίες. Το ψηφιακό αυτό εργαλείο υποστηρίζει τη δημιουργία ασύγχρονων βημάτων συζήτησης (discussion forums) και «δωμάτια συζητήσεων» (chat rooms), για διάλογο και ανταλλαγή απόψεων σε πραγματικό χρόνο (σύγχρονη επικοινωνία). Επιπλέον υποστηρίζει τη δυνατότητα για διαμερισμό αρχείων και εφαρμογών (application sharing) ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές. Οι εφαρμογές αυτές μπορεί να έχουν τη μορφή παρουσιάσεων, αρχείων κειμένου, αλλά και τη μορφή πολυμεσικού υλικού. Μεταξύ των άλλων, τέλος, υποστηρίζει λειτουργίες ημερολογίου και πίνακα ανακοινώσεων όπου είναι δυνατόν να καταχωριστούν προθεσμίες και άλλα σημαντικά γεγονότα που αφορούν τους εκπαιδευτικούς.

Μια ακόμη ψηφιακή πλατφόρμα, που συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό χρηστών από το χώρο της εκπαίδευσης, είναι και η Edmodo (<https://www.edmodo.com/>). Αποτελεί ένα περιβάλλον κοινωνικής δικτύωσης στο οποίο η συμμετοχή των εκπαιδευτικών και των μαθητών προϋποθέτει τη δημιουργία ενός λογαριασμού χρήστη, μέσω του οποίου μπορούν να αναρτούν σύντομα κείμενα, σημειώσεις, σχόλια και σκέψεις τους. Παράλληλα, μπορούν να στέλνουν απεριόριστα μηνύματα μεταξύ τους και να σχηματίζουν ομάδες κατά το πρότυπο των ομάδων της «Google» (Holland & Muilenburg, 2011). Άλλες δυνατότητες είναι η δημιουργία βιβλιοθηκών με οργανωτικό ή εκπαιδευτικό υλικό, οι συχνές αναρτήσεις με ανακοινώσεις ή προτεινόμενα θέματα για συζήτηση, η δημιουργία μικρών ομάδων μελέτης εξ αποστάσεως, ακόμη και η δημιουργία λογαριασμού γονέων, ώστε να συμμετέχουν και αυτοί σε θέματα του σχολείου, παρακολουθώντας τις εργασίες των παιδιών τους.

Μια ενδιαφέρουσα πλατφόρμα που έχει αναπτυχθεί και απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και μαθητές από όλο τον κόσμο είναι η Diigo (<https://www.diigo.com/>). Πρόκειται για μια υβριδική σελίδα κοινωνικής δικτύωσης, η οποία κάνει ταυτόχρονα και χρήση σελιδοδεικτών. Πρόκειται για εξαιρετική ιδέα, καθώς ενσωματώνει πολλές από τις δυνατότητες των παραδοσιακών κοινωνικών δικτύων (δημιουργία και ανάπτυξη προφίλ χρήστη, ομαδοποιήσεις βάσει θεμάτων και ενδιαφερόντων κ.λπ.), αλλά αυτό που την κάνει ιδιαίτερη είναι τα εργαλεία που παρέχει, επιτρέποντας στους χρήστες να εξατομικεύουν και να τροφοδοτούν το προφίλ τους τόσο συχνά, ώστε να φτάνουν σε σημείο να θεωρούν το διαδίκτυο, όπως τον προσωπικό φορητό υπολογιστή τους, προσπελάσιμο από παντού. Όλα αυτά που αποθηκεύονται στο προφίλ του κάθε χρήστη ή μέρος αυτών, μπορούν να διαμοιραστούν μέσω δημοσιεύσεων, να δέχονται σχόλια και να γίνονται αφορμή για την ανάπτυξη συζητήσεων.

Συμπεράσματα

Τα τελευταία χρόνια οι Κοινότητες Πρακτικής και Μάθησης αναπτύσσονται δυναμικά, αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρουν οι σύγχρονες τεχνολογίες του Διαδικτύου. Οι κοινότητες παρέχουν στα μέλη τους τη δυνατότητα να ικανοποιούν πολλαπλές ανάγκες, όπως

συζήτηση και ανταλλαγή ιδεών για κοινά ενδιαφέροντα, συλλογή και ανταλλαγή πληροφοριών, διαμοίραση γνώσεων και ενδιαφερόντων. Ένα επιπλέον θετικό στοιχείο της αξιοποίησης των Κοινοτήτων είναι ότι δημιουργείται μια βάση καταγραφής της συλλογικής γνώσης των εκπαιδευτικών, η οποία αναπτύσσεται και μπορεί να αποτελέσει τη βάση διαλόγου ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές, που αξιοποιούν τα Ψηφιακά Μέσα στην εκπαίδευση. Η γνώση αυτή έχει προκύψει από την ίδια τη σχολική πραγματικότητα, εμπεριέχει όλες τις αντιξοότητες και τα προβλήματα που ενδεχομένως προκύπτουν καθημερινά, οπότε μπορεί να αποτελέσει βάση για άντληση στοιχείων για την περαιτέρω βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι δυνατότητες, λοιπόν, που παρέχουν τα σύγχρονα ψηφιακά περιβάλλοντα για επικοινωνία, αλληλεπίδραση και συνεργασία, οποτεδήποτε, από οπουδήποτε και με οποιονδήποτε ρυθμό, έχουν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη νέων μορφών κοινοτήτων οι οποίες ενισχύουν τα άτομα και τη δια βίου μάθηση και ανάπτυξή τους.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αποστολάκης, Ι., & Βαρλάμης, Η. & Παπαδοπούλου, Α. (2008). Ηλεκτρονικές Κοινότητες Μάθησης. Αθήνα: Παπαζήση.
- Γλέζου Κ. & Γρηγοριάδου, Μ. (2010). Ελληνικά Διαδικτυακά Εκπαιδευτικά Κοινωνικά Δίκτυα. Στο Κολτσάκης, Β., Σαλονικίδης, Γ. & Δοδοντσή Μ. (Επιμ.) Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας με θέμα «Ψηφιακές και Διαδικτυακές Εφαρμογές στην Εκπαίδευση», 1665-1677, Βέροια-Νάουσα, 23-25 Απριλίου 2010.
- Γλέζου Α. (2010). Ανάπτυξη Μαθησιακών Περιβαλλόντων με Αξιοποίηση της Γλώσσας Προγραμματισμού Logo στη Διδακτική Πράξη. Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα.
- Ζαχαριδής, Γ. (2013). Εφαρμογή των κοινωνικών δικτύων στην προώθηση της επιστημονικής έρευνας. Διπλωματική Εργασία. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Ανακτήθηκε στις 17/9/2018 από <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/15534/5/ZacharidisGeorgiosMsc2013.pdf>
- Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων. (2013). Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης. Τεύχος 1 (Γενικό Μέρος, Γ' έκδοση, Αναθεωρημένη & Εμπλουτισμένη). Πάτρα: ΙΤΥΕ.
- Inno Support Transfer, (2008). Υποστήριξη της Καινοτομίας στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Ανακτήθηκε 17 Σεπτεμβρίου 2018 από http://www.innosupport.net/uploads/media/GR_11_3_01.pdf
- Καζούλλη, Β. (2012). Κοινότητες Μάθησης. Εισήγηση στο Συμπόσιο Ηλεκτρονική Μάθηση στην Ελληνική Διασπορά 13-14 Ιουλίου 2012. Πανεπιστήμιο Κρήτης Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.). Ανακτήθηκε 19 Σεπτεμβρίου 2018 από http://www.ediamme.edc.uoc.gr/diaspora2/symposio_2012/Parousiasi_Koinotites_Mathisis.pdf
- Μακρή, Α. (2016). Πανεπιστημιακές σημειώσεις του μαθήματος "Εφαρμογές Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαιδευτική Διαδικασία". Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Τμήμα Επιστημών της Αγωγής, Χειμερινό Εξάμηνο 2016.
- Μαργετουσάκη, Α. & Μιχαηλίδης, Π. (2005). Οι κοινότητες πρακτικής ως χώρος μάθησης και ανάπτυξης. Στο Α. Τζιμογιάννης (επιμ.), Πρακτικά εργασιών 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Διδακτική της Πληροφορικής. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Ανακτήθηκε 17 Σεπτεμβρίου 2018 από <http://www.etpe.gr/custom/pdf/etpe796.pdf>
- Πανούσος, Χ. (2011). Τα κοινωνικά δίκτυα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σάμος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Παπαδοπούλου, Ρ. & Βασάλα, Π. (2010). Εξ Αποστάσεως Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών μέσω Ηλεκτρονικών Κοινοτήτων Μάθησης. Στο Α. Κολτσάκης, Γ. Σαλονικίδης & Μ. Δοδοντσή (Επ.), Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας "Ψηφιακές και Διαδικτυακές

εφαρμογές στην εκπαίδευση", 1390-1405. Βέροια - Νάουσα, 23-25 Απριλίου 2010.

Τσιωτάκης, Π. & Τζιμογιάννης, Α. (2011). Ηλεκτρονικές Κοινότητες Μάθησης Εκπαιδευτικών: Τεχνολογικά Εργαλεία και Ζητήματα Σχεδιασμού. Πρακτικά 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου Καθηγητών Πληροφορικής. Ιωάννινα. Ανακτήθηκε 17 Σεπτεμβρίου 2018 από <http://synedrio.pekap.gr/praktika/5o/pdkap.sch.gr/praktika/ergasies/13.pdf>

Ξενογλώσση

Brown, J. S. & Duguid, P. (2000). *The social life of information*. Boston, Massachusetts: Harvard Business School Press.

Davenport, E. (2001). Knowledge management issues for online organizations: 'Communities of practice' as an exploratory framework. *Journal of Documentation*, 57(1), 61-75. Ανακτήθηκε 16 Σεπτεμβρίου, 2018 από <http://dx.doi.org/10.1108/EUM0000000007077>

Holland, C., & Muilenberg, L. (2011). Supporting student collaboration: Edmodo in the classroom. In M. Koehler & P. Mishra (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2011* (p.p. 3232 – 3236). Chesapeake, VA: AACE.

Koubek, A. & Laister, J. (2001). 3rd Generation Learning Platforms. Requirements and Motivation for Collaborative Learning. Ανακτήθηκε 17 Σεπτεμβρίου 2018 από <http://www.eurodl.org/materials/contrib/2001/ic101/laister.htm>

Reinmann-Rothmeier, G. (2000). *Communities und Wissensmanagement: Wenn hohe Erwartungen und wenig Wissen zusammentreffen* (Forschungsbericht Nr. 129). München: Ludwig-Maximilians-Universität, Lehrstuhl für Empirische Pädagogik und Pädagogische Psychologie.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, Mass, Harvard University Press.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ISSN: 2654-0959